



MIGRÁCIÓKUTATÓ INTÉZET

Bevándorlás és antiszemita indíttatású atrocitások: nyugat- és észak-európai körkép

Veszprémy László Bernát elemzése

Tanulmányunk a nyugat- és észak-európai antiszemita háttérű atrocitások mértékét és azok bevándorlással fennálló összefüggését vizsgálja Franciaországban, az Egyesült Királyságban, Németországban, Hollandiában, Svédországban, Norvégiában és Dániában. A legtöbb vizsgált országgal kapcsolatos médiaelemzés és statisztikák az antiszemitizmus és az antiszemita indíttatású atrocitások számának növekedését mutatják. A migrációs válság kezdetétől folyamatos emelkedés tapasztalható az Egyesült Királyságban, Németországban és Dániában, míg Hollandiában – több visszaesést követően – 2017-ben jutottak el az elmúlt évekhez képest igen magas támadásszámhoz. Az elkövetők háttérét tekintve a támadók jelentős része a bevándorló közösségből került ki. Lényegében mindegyik ország esetében feltételezhető, hogy az atrocitások száma a valóságban valamivel vagy jóval nagyobb.

Napjainkban vita látszik kibontakozni azzal kapcsolatban, hogy felfedezhető-e összefüggés az Európát célzó modernkori migráció, illetve a nyugat-európai antiszemitizmus és antiszemita indíttatású incidensek között. A témával kiemelten foglalkozó nemzetközi zsidó és izraeli sajtó rendszeresen ad hírt nyugat-európai zsidókat és zsidó közösségeket ért antiszemita motivációjú támadásokról, illetve nyugat-európai zsidó vezetők által megfogalmazott figyelmeztetésekről.¹ Az alábbiakban azt vizsgáljuk, hogy az ismert állami és civil szervezetekhez köthető felmérések szerint milyen adatok állnak a bevándorlás által kiemelten érintett nyugat- és észak-európai országok antiszemitizmusáról szóló híradások mögött; hogy lehet-e beszélni az érintett országokban az antiszemitizmus mértékének megnövekedéséről a migrációs válság óta; hogy valóban felülreprezentáltak-e a bevándorló háttérű elkövetők az egyes országokban történt antiszemita indíttatású atrocitások tettesei között; illetve, hogy mit gondolnak a bevándorlás és az ilyen esetek közötti lehetséges kapcsolatról az egyes országok zsidó közösségei. Vizsgált országaink Franciaország, az Egyesült Királyság, Németország, Hollandia, Svédország, Norvégia és Dánia.

¹ Pusztán az idei év néhány cikke a fontosabb zsidó orgánumban: <https://www.jpost.com/The-toxic-reality-of-antisemitism-in-Europe-549675>, <https://www.thejc.com/news/world/antisemitic-attacks-surge-in-france-1.458478>, <https://www.algemeiner.com/2018/01/14/as-attacks-on-jews-rise-in-europe-antisemitism-is-the-new-cool/>. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 20.)

Módszertani megjegyzések

Günther Jikeli német történész és szociológus szerint „míg a legtöbb kutató elfogadja, hogy a muszlimok közötti antiszemitizmus releváns tényező a mai európai antiszemitizmusban, a muszlimokkal kapcsolatban mégis egyfajta űr fedezhető fel a kutatások terén”.² Az adatok hiánya azonban csak egyike a témával kapcsolatos kutatás megannyi nehézségének. Kutatásunk során azzal a ténnyel kellett szembesülnünk, hogy – vélhetően az adatok szűkítésének céljából – számos európai ország sajátos módszerekkel torzítja az antiszemita indíttatású atrocitások statisztikai számát. A németországi és svédországi állami adatok példának okáért az atrocitások nagy részét szélsőjobboldali elkövetők számlájára írják, míg a helyi zsidó közösség véleményét vizsgáló felmérések szerint a szélsőjobboldaliak az elkövetők kisebb részét teszik ki.³ Példának okáért a német rendőrség szinte minden zsidókat ért támadást jobboldali indíttatású támadásként fog fel, míg az Izrael-ellenes indíttatású támadások egy részét nem jegyzi fel antiszemita motivációjú támadásként, hanem egy külön „Izrael-ellenesség” rovatban kezeli.⁴ Érdekes módon azonban egy német rendőrségi felmérés az utóbbi kategóriába helyezett egy német zsinagógával szemben elkövetett gyújtogatási kísérletet is.⁵ Hasonló módszertani problémát vet fel az az öt országra vonatkozó német-brit állami finanszírozású 2018-as felmérés, mely teljességgel elválasztotta az Izrael-ellenességet a zsidóellenességtől.⁶

Tanulmányunkban elsősorban az adott országokban az antiszemita indíttatású incidenseket megfigyelő kormányzati és civil szervezetek adataira hagyatkoztunk, ám fel kell hívnunk a figyelmet, hogy egyes esetekben a hivatalos adatokat szakirodalmi kritika kísérte, míg máshol nem álltak rendelkezésre ilyen adatok. Ezért Johannes Due Enstadnak az Oslói Egyetem kiadásában megjelent 2017-es tanulmányát követve⁷ viszonyítási alapként vizsgáltuk a zsidó közösség és a sajtó véleményét is az antiszemita támadók kilétével kapcsolatban. Amennyiben ilyen adatok nem elérhetőek, akkor Andrew Baker rabbi, az *American Jewish Congress* nemzetközi kapcsolatokért felelős vezetőjének módszertani megjegyzéseit⁸ figyelembe véve a kvalitatív megközelítést helyeztük előtérbe.

Az antiszemita támadások száma 2015 után

A nyugat- és észak-európai antiszemitizmus növekedése több orgánus szerint is politikai viták tárgya.⁹ A médiában zajló diskurzus azt mutatja, hogy számos mérvadó lap, portál és szervezet szerint az összes vizsgált országban 2015 után növekedett, vagy legalábbis súlyos aggodalomra ad okot az antiszemitizmus mértéke. Ez egyenként igaz Franciaországra,¹⁰ az Egyesült Királyságra,¹¹

² Günther Jikeli: *European Muslim Antisemitism: Why Young Urban Males Say They Don't Like Jews* (Bloomington: Indiana University Press, 2014), 32. o.

³ Lásd e tanulmány 69. sz. lábjegyzetét.

⁴ Lásd e tanulmány 59. sz. lábjegyzetét.

⁵ Uo.

⁶ Ezen módszertani problémákhoz lásd: Johannes Due Enstad: *Antisemitic Violence in Europe, 2005-2015. Exposure and Perpetrators in France, UK, Germany, Sweden, Norway, Denmark and Russia*. (University of Oslo, 2017), https://www.hlsenteret.no/publikasjoner/digitale-hefter/antisemittisk-vold-i-europa_engelsk_endelig-versjon.pdf, 18-19. o. A 2018-as University of London-EVZ felmérés módszertani kritikájáért lásd: Andrew Baker: A recent study into rising antisemitism in Europe ignores the role of Muslim migrants, <https://www.thejc.com/comment/comment/recent-study-into-rising-antisemitism-in-europe-ignores-the-role-of-muslim-migrants-andrew-baker-ajc-1.464720> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 24.).

⁷ Enstad: *Antisemitic Violence*. I. m. 20-21. o.

⁸ Baker: Recent Study. I. m.

⁹ Néhány friss és fontos cikkhez lásd: <https://www.thetimes.co.uk/article/islamophobia-is-a-fiction-to-shut-down-debate-wwtzgnc7>, <https://www.euronews.com/2018/06/29/antisemitism-incidents-fuel-migrant-debate-in-germany>, <https://www.france24.com/en/20180424-france-backlash-open-letter-new-anti-semitism-islam-muslims-islamophobia>, illetve magyar kontextusban: <https://akibic.hu/2018/09/23/ki-a-zsidok-igazi-vedelmezoje/>. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

¹⁰ <https://www.dw.com/en/growing-anti-semitism-in-france/av-18121975> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

Németországra,¹² Hollandiára,¹³ Svédországra,¹⁴ Norvégiára¹⁵ és Dániára.¹⁶ Számos esetben hasonló eredményre juthatunk a kvantitatív elemzések megvizsgálása során is. Az alábbiakban azonban szükséges statisztikai adatok szerint is megvizsgálni ezt a közkeletű állítást. Az adatok megfelelő értelmezéséhez először is ismerni kell az egyes országokban élő zsidók számát.

A vizsgált országok zsidó lakossága 2016-ban ¹⁷	
Franciaország	460 000
Egyesült Királyság	290 000
Németország	117 000
Hollandia	29 900
Svédország	15 000
Norvégia	1 300
Dánia	6 400

Franciaország

Franciaországban az antiszemita motivációjú támadásokat a *Service de Protection de la Communauté Juive* (SPCJ) zsidó közösségi védelmi szervezet tartja számon. A szervezet 2017-ben 311 ilyen esetet regisztrált, 2016-ban 335-öt. 2015-ben ugyanez a szám 808 volt, 2014-ben pedig 851. A kétezres évek során a legmagasabb szám 2004-ben volt, ekkor 974 támadás történt.¹⁸ Ismert továbbá, hogy az erőszakos atrocitások száma nőtt 2017-ben. Az ilyen támadások száma 92 volt, mely a 2016-os adatokhoz képest 28%-os növekedést jelent.¹⁹ Az adatok mellett érdemes figyelembe venni a volt francia rendőrök által alapított *Bureau National de Vigilance Contre l'Antisémitisme* (BNVCA) véleményét is, mely szerint az ilyen incidenseket a hatóságok számos alkalommal nem könyvelik el antiszemita indíttatású támadásként.²⁰ Esetünkben ez azért releváns, mert az SPCJ is belügyi adatokból meríti statisztikáit. A BNVCA számos alkalommal kritizálta a francia hatóságok vonatkozó adatgyűjtési gyakorlatát, példának okáért Sarah Halimi 2017 áprilisi meggyilkolása kapcsán.²¹

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban a *Community Security Trust* (CST) gyűjti az antiszemita motivációjú incidensek számát, majd elemzi azokat. Míg 2014-ben (a CST szerint az akkori gázai konfliktus okán) rekordnak számító 1 168 atrocitást számoltak össze, addig 2015-ben ez a szám 924 volt. Ez követően a

¹¹ <https://www.theguardian.com/society/2018/feb/01/antisemitic-incidents-in-uk-at-all-time-high> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

¹² <http://www.foxnews.com/world/2018/08/02/anti-semitism-on-rise-in-germany-as-jewish-business-owners-and-students-are-targeted-online.html> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

¹³ <https://www.wjcampclub.org/news/antisemitism/netherlands-antisemitism-rise> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

¹⁴ https://www.washingtonpost.com/news/worldpost/wp/2017/12/21/sweden-antisemitism/?utm_term=.5fae2fdac02b (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

¹⁵ <https://www.israelnationalnews.com/Articles/Article.aspx/20559> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

¹⁶ <https://www.algemeiner.com/2016/02/12/denmarks-policies-have-led-directly-to-antisemitism/> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

¹⁷ A *Berman Jewish DataBank* 2016 novemberi adatai alapján:

<http://www.jewishdatabank.org/Studies/downloadFile.cfm?FileID=3584> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

¹⁸ A korábbi számokkal együtt lásd a 2016-os adatokat: <https://www.antisemitisme.fr/dl/2016-EN.pdf>, 20. o. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 24.) A 2017-es adatokat idézi (igaz, belügyi adatokra hivatkozva, ám az SPCJ adatainak végig megfelelően): https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-antisemitism-update-2007-2017_en.pdf, 38. o. (Utolsó letöltés: 2019. január 15.)

¹⁹ <https://www.thejc.com/news/world/antisemitic-attacks-surge-in-france-1.458478> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

²⁰ Uo.

²¹ <https://www.timesofisrael.com/ex-police-boss-seeks-review-of-french-cops-inaction-during-jewish-womans-killing/> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

támadások száma 2016-ban 1 309 volt, majd 2017-ben 1 382.²² Az Alapítvány elnöke szerint „a gyűlölet növekszik, és a zsidók szenvednek miatta”.²³ Az Alapítvány adatai alapján különösen az erőszakos atrocitások száma nőtt meg: 34%-kal 2016-hoz képest (akkor 108 ilyen támadás volt, 2017-ben pedig 145). A 2018-as félévi jelentés ugyan a tavalyi – addigi rekordot jelentő – számhoz képest csökkenést mért (727 esetet, a tavalyi 786-os félévi számhoz képest), ám ez még így is a valaha mért második legnagyobb szám volt az Alapítvány története során,²⁴ miközben a CST több száz olyan bejelentést nem vett figyelembe, melyeket nem ítélt meg antiszemita indíttatású bűnesetként.

Németország

A németországi antiszemita motivációjú támadások számát a német rendőrség illetékes irodája (*Kriminalpolizeiliche Meldedienst in Fällten Politisch motivierter Kriminalität*, KPMD-PMK) tartja számon. Németországban 2014-ben 1 596, 2015-ben 1 366,²⁵ 2016-ban 1 468, illetve 2017-ben 1 504²⁶ antiszemita háttérű atrocitás történt. Mint módszertani részünkben is utaltunk rá, a rendőrségi kategorizálást több szakértő is megbízhatatlannak tartja. (Az itt idézett jelentések szerint lényegében minden antiszemita indíttatású incidens a szélsőjobboldalhoz volt köthető).

Hollandia

A hollandiai antiszemita motivációjú incidensek számát a *Centrum Informatie en Documentatie Israël* (CIDI) tartja számon. Az iroda adatai szerint 2014-ben 171, 2015-ben 126, 2016-ban 109,²⁷ és végül 2017-ben 137²⁸ támadás történt. A CIDI egyes tagjai olyan kritikát fogalmaztak meg, hogy a holland zsidók már „belefáradtak a jelentgetésbe”.²⁹

Svédország

Svédországban a *Brotsförebyggande rådet* (Brå, magyarul Bűnmegelőzési Szervezet) adatai mutatják az antiszemita háttérű incidenseket. A Brå által közzétett statisztikát azon bűnesetek alapján állítják össze, melyek a rendőrség szerint antiszemita indíttatásból történhettek. A Brå 2016-tól kétfévente közli felméréseit, így 2017-es adatai tanulmányunk készítésekor még nem voltak publikusak. Az

²² Ehhez lásd a CST éves antiszemita támadásokról szóló riportjait: <https://cst.org.uk/data/file/5/5/Incidents-Report-2014.1425053165.pdf>, https://cst.org.uk/data/file/1/9/Incidents_Report_2015.1454417905.pdf, <https://cst.org.uk/data/file/b/e/Incidents%20Report%202016.1486376547.pdf>, <https://cst.org.uk/data/file/a/b/IR17.1517308734.pdf>. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

²³ <https://www.theguardian.com/society/2018/feb/01/antisemitic-incidents-in-uk-at-all-time-high> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

²⁴ CST: *Antisemitic Incidents January-June 2018*. 2. o. Lásd online: <https://cst.org.uk/data/file/e/5/Incidents%20Report%20January-June%202018.1532518541.pdf> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

²⁵ A 2014-es és 2015-ös adatokért lásd: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2016/pmk-2015.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

²⁶ A 2016-os és 2017-es adatokért lásd: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2018/pmk-2017.pdf?__blob=publicationFile&v=4 (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 22.)

²⁷ A korábbi adatokkal együtt lásd: <https://www.cidi.nl/wp-content/uploads/2017/05/English-summary-CIDI-Monitor-2016.pdf> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 22.)

²⁸ A 2017-es adatokért lásd: <https://www.cidi.nl/wp-content/uploads/2018/03/Monitor-antisemitische-incidenten-in-Nederland-2017.pdf> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 22.)

²⁹ Veszprémi László Bernát: Ha kikapcsolod a mikrofont, mesélek, <https://www.szombat.org/politika/ha-kikapcsolod-a-mikrofont-meselek-antisemitizmus-hollandiaban> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

antiszemita támadások száma Svédországban 2016-ban 182 volt, 2015-ben 277 és 2014-ben 267 volt.³⁰

Norvégia

Ez az ország kisebb létszámú zsidó közösséggel rendelkezik, és nincsen olyan szervezet, amely rendszeresen publikálna antiszemita indíttatású atrocitásokról szóló jelentéseket. Sajtóforrások, illetve a norvég rendőrség adatai alapján Enstad 2015-ig vizsgálódó jelentése áttekintette az ország ismert antiszemita motivációjú incidenseit.³¹ Különösen szembetűnő, hogy Norvégiában a kérdéses időszakban nem regisztráltak ilyen eseteket a jelentés szerint. Ezek mellett azonban érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy a csekély létszámú zsidó közösséget 2006-ban zsinagógagyújtogatás, illetve gépfegyveres támadás érte, tehát különösen erőszakos támadásokra az ezredforduló után is akadt példa az északi országban. Egy 2011-es, az oslói önkormányzat számára készült felmérés szerint pedig egy iskola zsidó diákjainak egyharmada felelte azt, hogy havonta 2-3 „negatív incidens” éri őket zsidó származásuk miatt.³² Hasonlóan beszédes, hogy 2015-ben a „zaklatás és támadások” miatt zsidó-muszlim dialóguscsoport alakult az országban.³³ Bár Enstad adatait változtatások nélkül használtuk fel tanulmányunk készítése során, különösen hangsúlyozni kell, hogy Norvégiában ugyan nem *jelentették* az egyes támadásokat, mégis történtek támadások.

Dánia

AZ Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) a 2018 novemberi jelentéséből ismertek a dán rendőrség hivatalos statisztikái az antiszemita indíttatású támadásokról. Ezek szerint: míg a 2014-es adat nem ismert, addig 2015-ben 13, 2016-ban 21, 2017-ben pedig 38 ilyen támadás történt.³⁴ Noha nem tekinthető hivatalos adatnak, egy dán zsidó szervezettől származó jelentés szerint 2014-ben 54, 2015-ben 26, 2016-ban 22, 2017-ben pedig 30 antiszemita atrocitás történt az országban.³⁵ Itt a hivatalos statisztikát tekintettük mérvadónak.

A jelentett antiszemita indíttatású atrocitások száma Nyugat- és Észak-Európában a migrációs válság kezdete óta ³⁶						
	2014	2015	2016	2017	2015-2017 (összesen)	gyilkosságok, 2015-2017
Franciaország	851	808	335	311	1 143	5 ³⁷
Egyesült Királyság	1 168	924	1 309	1 382	3 615	0
Németország	1 596	1 366	1 468	1 504	4 338	0

³⁰ Összefoglalóan lásd: <https://www.bra.se/bra-in-english/home/crime-and-statistics/crime-statistics/reported-hate-crimes.html>. Részleteiben, svédül lásd: https://www.bra.se/download/18.4c494ddd15e9438f8ada9786/1513175214923/2017_11_Hatbrott_2016.pdf. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

³¹ Enstad: *Antisemitic Violence*. I. m.

³² Az összes, Norvégiára vonatkozó kiegészítő adatért lásd a norvég Önkormányzatügyi Minisztérium 2016-2020-as akciótervét: <https://www.regjeringen.no/contentassets/dd258c081e6048e2ad0cac9617abf778/action-plan-against-antisemitism.pdf> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

³³ Uo.

³⁴ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-antisemitism-update-2007-2017_en.pdf, 34. o. (Utolsó letöltés: 2019. január 15.)

³⁵ Ua. 35. o.

³⁶ Összehasonlításképp a 2014-es évvel együtt megadva.

³⁷ 2015 januárjában 4 zsidót öltek meg muszlim támadók egy párizsi kóser boltban, 2017 áprilisában egy párizsi zsidó hölgyet dobott ki emeleti lakásából a muszlim támadója. Vizsgált időszakunkon kívül, 2018 márciusában újabb francia zsidót gyilkoltak meg.

Hollandia	171	126	109	137	372	0
Svédország	267	277	182	n.a.	726*	0
Norvégia	0	0	n.a.	n.a.	0**	0
Dánia	n.a.	13	21	38	72***	1 ³⁸

* A 2017-es adatok nélkül.

** A 2016-os és 2017-es adatok nélkül.

*** A 2014-es adatok nélkül.

Összességében tehát az mondható el, hogy a teljes adatsorral rendelkező országok közül az Egyesült Királyságban, Németországban és Dániában nőtt folyamatosan az antiszemita háttérű incidensek száma a migrációs válság 2015-ös kezdete óta. Mindhárom országban emelkedés volt tapasztalható a 2014-es gázai konfliktus idején, majd 2015-ben visszaesés. Ezt követően az Egyesült Királyságban, Németországban és Dániában újra növekedésnek indult az antiszemita motivációjú incidensek száma (néhány tucatnyi eltérést mutatva 2016-ban és 2017-ben), míg Hollandiában 2016-ban is visszaesés mutatkozott, hogy aztán 2017-ben kiemelten erőszakos incidensek (késelés, belvárosban történő verekedés) közepette újra megnőjön a támadások száma. Franciaország esetében a csökkenés folyamatos. Svédország tekintetében nem lehet folyamatos csökkenésről beszélni a 2015-ös évben tapasztalt növekedés, majd a legfrissebb adatok hiánya okán. Norvégiában nem áll rendelkezésre kellő mennyiségű adat az elemzéshez, míg Dániában történt Franciaországon kívül az egyedüli halállal végződő atrocitás 2015-ben. Természetesen mindegyik országban felmerülhet – és bizonyos esetekben, mint az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország és Hollandia kapcsán, okkal feltételezhető –, hogy a valós atrocitások száma valamivel, vagy akár jóval nagyobb lehet.³⁹

A bevándorlók aránya az antiszemita támadások elkövetői között

Franciaország

A francia *Commission nationale consultative des droits de l'homme* (CNCDH) emberi jogi kormányügynökség 1994 és 2007 között százalékos alapon vizsgálta az antiszemita támadások elkövetőinek származását. Az „arab-muszlim” elkövetők száma ebben az időszakban stabilan 30% felett volt. Az arányuk különösen alacsony volt 1997-1998-ban (ekkor a támadások 10%-át követték el arabok és/vagy muszlimok), míg a 2000-ben kiemelkedően magasra rúgott (ekkor a támadások 80%-a hozzájuk kötődött).⁴⁰ 2008-tól 2012-ig pedig a CNCDH az egyes atrocitások elkövetőinek „származását” adta meg, különbséget téve a jobboldali, az arab-muszlim és az ismeretlen elkövetők között.

Antiszemita indíttatású támadások elkövetőinek háttére Franciaországban⁴¹			
	<i>Jobboldali</i>	<i>Arab-muszlim</i>	<i>Ismeretlen</i>
2008	33	11	56
2009	20	14	138

³⁸ 2015 februárjában egy zsidó biztonsági őrt lőtt le egy muszlim támadó egy koppenhágai zsinagógában. Lásd: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-31525121> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

³⁹ Mint törzsszövegünkben utaltunk rá, a CST kevesebb atrocitást dolgozott fel, mint ahányról jelentést kapott; Németországban kutatók, Franciaországban alternatív zsidó szervezetek szerint kritikával kell kezelni a hivatalos adatokat; Hollandiában pedig a CIDI munkatársai vélik úgy, hogy a zsidók már „belefáradtak” az incidensek jelentésébe.

⁴⁰ Idézi: Jikeli: *European Muslim Antisemitism*, I. m. 35. o.

⁴¹ Idézi: Jikeli: *European Muslim Antisemitism*, I. m. 36. o. A frissebb riportokhoz lásd:

http://www.cncdh.fr/sites/default/files/rapport_racisme_2014.pdf,

http://www.cncdh.fr/sites/default/files/cncdh_rapport_lutte_contre_le_racisme_2015.pdf,

http://www.cncdh.fr/sites/default/files/cncdh_rapport_2016_bat.pdf és

http://www.cncdh.fr/sites/default/files/cncdh_rapport_2017_bat_basse_definition.pdf. Ezek a dokumentumok már nem térnek ki az antiszemita támadók kiltérére. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

2010	31	20	80
2011	19	15	95
2012	0	10	167

Friss adatokkal sajnos nem rendelkezünk, ám ez a statisztika is segít elemezni különböző háttérű támadók arányának alakulását. A teljes elérhető idősort (1997-2012) nézve látható, hogy a muszlimok az első évek során egyetlen támadást sem követtek el, majd stabil pozíciót foglaltak el az elkövetők között, míg a jobboldali elkövetők a 2000-es évek elején tapasztalt lényegi egyeduralmukat követően visszaestek néhány tucat főre, majd 2012-ben már nem is regisztráltak ilyen háttérű személyt az elkövetők között. Lényegében a két közösség pozícióinak felcserélődése látszódik az adatokból, noha nem szabad elfelejteni, hogy egyes évek komoly eltéréseket mutattak, és az ismeretlen elkövetők száma 2010 és 2012 között a duplájára nőtt.

Marc Knobel, a *Conseil représentatif des institutions juives de France* (CRIF) kutatója szintén arra jutott saját kutatásában, hogy 2000 és 2012 között a franciaországi antiszemita motivációjú támadások között „kiemelkedő szerepet játszottak a muszlimok”.⁴²

Jellemző, hogy a francia kormányzati szerv a menekültválsággal egy időben hagyott fel az antiszemita támadók háttérének vizsgálatával.

Egyesült Királyság

A korábbi évek statisztikái azt mutatják, hogy az Egyesült Királyságban az antiszemita támadók között a bevándorlók felülreprezentáltak, ám a többségi társadalom még így is a támadók több, mint felét adja. A Paul Iganski, Vicky Kielinger és Susan Paterson kutatók által a brit *Institute for Jewish Policy Research* számára készített, 2001 és 2004 közötti rendőrségi adatokat elemző felmérés szerint az antiszemita indíttatású támadások között „aránytalanul” nagy mértékben voltak jelen az „arab egyiptomiak”, a „Karib-térségből származó afrikaiak” és a „sötét [bőrű] európaiak”. A fehérek a kutatás szerint azonban még így is a támadók 56,9%-át tették ki.⁴³

A friss, CST-től származó adatok ezen tendenciák megerősödését mutatják. A CST, amennyiben ismert a támadók etnikai háttere, éves jelentéseiben összegzi azokat.

Antiszemita támadók háttere az Egyesült Királyságban 2014-2017 között⁴⁴								
	Fehér (észak-európai)	Fehér (dél-európai)	Fekete	Dél-ázsiai	Távol-keleti vagy délkelet-ázsiai	Arab vagy észak-afrikai	Ismeretlen	Összesen
<i>2014</i>	148	5	26	127	<i>nincs adat⁴⁵</i>	34	828	1168
2015	192	15	46	77	3	27	564	924
2016	274	21	75	96	2	31	810	1309
2017	225	13	77	74	1	30	962	1382

⁴² Marc Knobel: *Haine et violences antisémites: une rétrospective, 2000-2013* (Párizs: Berg, 2013). Idézi: Jikeli: *European Muslim Antisemitism*, I. m. 37. o.

⁴³ <http://archive.jpr.org.uk/download?id=1480>, 29-33. o. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁴⁴ Összehasonlításképp a 2014-es adatokkal együtt megadva. Ehhez lásd a CST éves antiszemita támadásokról szóló riportjait: <https://cst.org.uk/data/file/5/5/Incidents-Report-2014.1425053165.pdf>, https://cst.org.uk/data/file/1/9/Incidents_Report_2015.1454417905.pdf, <https://cst.org.uk/data/file/b/e/Incidents%20Report%202016.1486376547.pdf>, <https://cst.org.uk/data/file/a/b/IR17.1517308734.pdf>. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁴⁵ A kategóriát a CST 2015-től fogva vezette be.

Ezekben a számokban a fehér britek (észak-európaiak) teljes társadalmon belüli arányukhoz képest való alulreprezentáltsága mutatkozik meg 2015 és 2017 között (53%, 55%, 54%), és ugyan bizonyos mértékben a dél-európai fehérek is jelen vannak, összességében a muszlim országokból származó egyének messze felülreprezentáltak. Ugyan a szöveg nem utal vallási háttérre, ám a CST 2014-es éves áttekintése (mely nem azonos az antiszemita háttérű atrocitások éves jelentésével) szerint „amennyiben meg volt adva az elkövető leírása, azoknak közel fele az ország muszlim közösségéből érkezett”.⁴⁶ A CST azt is kiemelte 2014-es antiszemita indíttatású atrocitásokról szóló jelentésében, hogy a gázai konfliktus idején a bevándorló háttérű támadók száma nőtt meg, míg a fehérek száma csökkent.⁴⁷

Németország

Werner Bergman és Juliane Wetzel kutatása, mely a berlini *Zentrum für Antisemitismusforschung* számára készült, 2002-ben arra jutott, hogy „a zsidók elleni fizikai támadások, illetve a zsinagógák megszenteltetése és elpusztítása [sic!] elsősorban fiatal, főleg arab származású muszlimok részéről történt”.⁴⁸

A német KMPD-PMK a következő négy kategóriára bontva közli a támadók háttérét: jobboldali, baloldali, külföldi és „egyéb”. A szakirodalom megjegyzi, hogy a kategorizálás módszere problematikus, ugyanis „klasszikus” szélsőjobboldali megnyilvánulások muszlimok között is népszerűek lehetnek.⁴⁹ Német és holland médiumok is beszámoltak példának okáért arról, hogy fiatal muszlimok és menekültek a náci Németország vezetőit vagy a holokausztot méltatták.⁵⁰ A német rendőrség saját kategóriái szerint a „jobboldali” megnyilvánulások között lehet bármiféle „rasszista” eszmeiség,⁵¹ melybe értelemszerűen a palesztin vagy pánarab nacionalizmus is beletartozhat.

Antiszemita támadók háttere Németországban, 2014-2017 ⁵²					
	Jobboldal	Baloldal	Külföldi ideológia	Egyéb ⁵³	Összesen
2014	1 342	7	176	71	1 596
2015	1 246	5	78	37	1 366
2016	1 381	2	48	37	1 468
2017	1 412	1	41	20	1 474

⁴⁶ <https://cst.org.uk/data/file/4/c/Annual%20Review%202014.1425469750.pdf> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁴⁷ <https://cst.org.uk/data/file/5/5/Incidents-Report-2014.1425053165.pdf>, 7. o. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁴⁸ Idézi: Jikeli: *European Muslim Antisemitism*, I. m. 33. o.

⁴⁹ Enstad: *Antisemitic Violence*. I. m. 18-19. o. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁵⁰ https://www.washingtonpost.com/world/europe/at-a-site-of-nazi-terror-muslim-refugees-reckon-with-germanys-past/2017/08/10/12e2c864-779b-11e7-8c17-533c52b2f014_story.html?utm_term=.c353193c8f52, <http://www.timesofisrael.com/hitler-should-have-killed-all-jews-dutch-teens-say/>. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁵¹ A rendőrség definíciós leírása szerint ide azok kerülnek, akik nem kategorizálhatóak a többi kritérium szerint. Lásd: Bundeskriminalamt: *Definitionssystem Politisch motivierte Kriminalität*, <https://polizei.nrw/sites/default/files/2017-11/Definitionssystem%20PMK.pdf>, 9. o. (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 27.)

⁵² Összehasonlítási alapként a 2014-es évvel együtt megadva. A 2014-2015-ös adatokhoz lásd:

https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2016/pmk-2015-hasskriminalitaet.pdf?__blob=publicationFile&v=1.

A teljes 2016-os adatsorhoz lásd:

https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/sicherheit/pmk-2016-hasskriminalitaet.pdf?__blob=publicationFile&v=1.

A 2017-es adatokhoz lásd:

https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2018/pmk-2017-hasskriminalitaet.pdf?__blob=publicationFile&v=3.

A 30 antiszemita atrocitással magasabb számhoz lásd:

https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2018/pmk-2017.pdf?__blob=publicationFile&v=4.

(Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁵³ A rendőrség definíciós leírása szerint ide azok kerülnek, akik nem kategorizálhatóak a többi kritérium szerint. Lásd: Bundeskriminalamt: *Definitionssystem*, I. m. 10. o.

Az adatok értelmezését számos érdekesség nehezíti. Két különböző belügyi jelentés két eltérő adatot ad meg a 2017-es antiszemita motivációjú támadások végső számára (1 474, illetve 1 504). A politikailag motivált bűneseteknél a német rendőrség általában külön kategóriaként kezeli a vallási szélsőségeket, itt azonban ezt a kategóriát nem tüntették fel.⁵⁴ A „külföldi ideológia” ugyan itt szerepel, de az a rendőrség definíciói szerint a nem-vallásos külföldi ideológiákat takarja, és ezen esetekben az elkövetők állampolgársága irreleváns.⁵⁵ Hasonlóan problematikus, hogy az Izrael-ellenes atrocitásokat a német rendőrség külön kategóriában kezeli, amibe alkalmanként zsinagógagyújtogatások is belekerültek.⁵⁶ Mindenesetre a német rendőrségi statisztikák azt mutatják, hogy míg a baloldaliak és a külföldiek által elkövetett támadások folyamatosan csökkentek 2015 és 2017 között, addig a jobboldaliak által elkövetett bűnesetek – a 2014-es, migrációs válság kirobbanását megelőző évtől eltekintve – folyamatosan nőttek.

Valóban megtörténhet, hogy egyes bűncselekmény-típusoknál a muszlimok alulreprezentáltak. A német belügyminisztérium 2001 és 2010 közötti időszakra vonatkozó adatai szerint a zsidó sírrongálások szinte kizárólag jobboldali elkövetőkhöz voltak köthetőek.⁵⁷ Jikeli szerint azonban a szegényes német adatok dacára is megállapítható, hogy az atrocitások között a muszlimok száma egyértelműen felülreprezentált lakosságárányukhoz képest.⁵⁸

Itt érdemes elemezni azt a jelenséget, hogy az Izrael-ellenes támadásokat a német rendőrség külön kezeli. Az izraeli-arab konfliktus európai kontextusban való jelenlétére utalt Farhad Khosrokhavar francia-iráni szociológus egy 2004-es, a Stanfordi Egyetemen elhangzott előadásában. Ugyan kutatásai franciaországi börtönök arab és muszlim rabjaira vonatkoznak, a tágabb európai kontextusban is érdemes idézni szavait: „Mivel [a rabok számára] a palesztin az 'arab' képe (beleértve a francia arabokat), ezért a francia zsidó ugyanaz, mint az izraeli zsidó, ez pedig igazolja a francia zsidók megtámadását, a kipákat viselők zaklatását és a zsidó temetők és zsinagógák megrongálását, felgyújtását”. Khosrokhavar szerint tehát „sok muszlim rab számára Palesztina nem egy távoli ügy”, számukra „a zsidót bárhol meg lehet támadni”.⁵⁹ Egy Izrael-ellenesnek vélt támadás tehát Khosrokhavar szerint könnyen lehet zsidóellenes támadás is.

Hollandia

A CIDI az általunk vizsgált években nem regisztrálta az antiszemita indíttatású atrocitások elkövetőinek háttérét,⁶⁰ azonban egy 2009-es jelentése az izraeli *Há'árec* szerint deklarálta, hogy az antiszemita motivációjú „fizikai zaklatások, megfélemlítések és támadások legtöbb esete észak-afrikai származású elkövetők műve volt”.⁶¹ A szervezet egyik elemzője továbbá sokatmondó nyilatkozatot adott 2017-ben a *Szombat* zsidó folyóiratnak: szerinte a magyarországi antiszemita indíttatású atrocitások alacsony száma és a hollandiai atrocitások magas száma közötti különbség a „lakosság összetételéhez” köthető.⁶²

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ Uo. 9-10. o.

⁵⁶ Enstad: *Antisemitic Violence*. I. m. 18-19. o.

⁵⁷ Idézi: Jikeli: *European Muslim Antisemitism*, I. m. 38. o.

⁵⁸ Jikeli: *European Muslim Antisemitism*, I. m. 38. o.

⁵⁹ <https://stanford.edu/dept/france-stanford/Conferences/Islam/Khosrokhavar.pdf> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁶⁰ A CIDI jelentései letölthetőek a következő linken: <https://www.cidi.nl/overzicht-antisemitisme-monitors/> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁶¹ <https://www.haaretz.com/1.5458802> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.) A szervezet honlapján már csak a 43 oldalas 2009-es riport kétoldalas összefoglalója érhető el: https://www.cidi.nl/pdf/Monitor_Antisemitisme_2009en10.pdf (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁶² Veszprémy: Ha kikapcsolod a mikrofont. I. m.

Svédország

A svéd Brå korábbi jelentései még nyilvántartottak bizonyos támadói kategóriákat az antiszemita háttérű atrocitások esetében, ezt azonban már akkor is igen szelektíven tették. A 2004-2005-re vonatkozó jelentés példának okáért leírta, hogy az antiszemita motivációjú támadások 32,4%-áért a „fehér hatalom” (*vit makt*) eszméjének hívei feleltek,⁶³ az általunk vizsgált években azonban e kategorizálás már elmaradt. Ráadásul ebből nem tudjuk meg, hogy mi volt a fennmaradó támadások háttere, vagyis adott esetben akár muszlim elkövetők is állhattak mögöttük.

Norvégia

Norvégiában nem jegyzik az antiszemita indíttatású támadások elkövetőinek háttérét. A korábbi, általunk itt nem vizsgált évek során azonban számos erőszakos támadást muszlimok követtek el az országban.⁶⁴

Dánia

Dániában sem jegyzik az antiszemita indíttatású támadások elkövetőinek háttérét, ám ismert, hogy a 2015-ös antiszemita gyilkosság elkövetője egy radikális muszlim volt.⁶⁵

⁶³ http://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800010613/2006_hatbrott_2005.pdf (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 26.)

⁶⁴ Enstad: *Antisemitic Violence*. I. m.

⁶⁵ <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-31525121> (Utolsó letöltés: 2018. szeptember 25.)

A bevándorlók aránya a támadók között a zsidó közösség véleménye szerint

Franciaország, Egyesült Királyság, Németország, Svédország, Hollandia, Dánia

A fenti országok esetében az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) 2018-as adatait vehetjük alapul, mely helyi zsidó közösségek megkérdezésével vizsgálta, hogy az antiszemita támadók között milyen mértékben vannak jelen bevándorlók. Fontos kiemelni, hogy az itt vizsgált támadásszámok a közösségek tagjai által jelentett adatok, nem pedig a hivatalos statisztikákban közölt számok.

Antiszemita támadók háttere az áldozatok véleménye szerint⁶⁶				
	Progresszív baloldal	Radikális iszlám	Radikális kereszténység	Szélsőjobboldal
Franciaország (n = 65)	21	33	4	7
Egyesült Királyság (n = 61)	25	22	3	11
Németország (n = 72)	16	41	5	20
Hollandia (n = 64)	18	35	5	6
Svédország (n = 88)	27	40	3	18
Dánia (n = 72)	16	41	5	20

* A kérdés a következő volt: „Visszagondolva az atrocitásra, mikor valaki megtámadta vagy fenyegette Önt zsidósága miatt, mit gondol, ki tette azt Önnel?”

A fenti, a zsidó közösség véleményét tükröző adatok minden vizsgált ország antiszemita háttérű atrocitásokra vonatkozó adataihoz képest eltérést mutatnak. Németország és Franciaország esetében a szélsőjobboldali támadóknak kellene többségben lenniük az áldozatok véleménye szerint is. Ezzel szemben azt látjuk, hogy minden esetben a muszlim támadókat nevezik meg többségként. Az Egyesült Királyságban a színes bőrűeknek és/vagy a muszlimoknak felülreprezentáltaknak kell lenniük a fentebb bemutatott statisztikák alapján, ám meglepő módon a progresszív baloldali elkövetőket nevezték meg az esetek többségében. Svédországban ugyan nem tudjuk, hogy a Brå által meg nem nevezett támadók szélsőbaloldaliak vagy muszlimok voltak, ám a fent idézett, 32,4%-nyi fehér nacionalista támadóval nem állnak arányban az itt idézett számok, hiszen a zsidó közösség még a progresszív baloldali elkövetőket is gyakrabban nevezte meg, mint a szélsőjobboldaliakat. Érdeemes látni, hogy két ország (Németország és Franciaország) esetében teljességgel eltérő tendenciákat mutat az áldozatok véleménye az állami hatóságoktól származó adatokhoz képest, miközben Svédországban az ismert adatoknál is nagyobb muszlim, illetve muszlim és szélsőbaloldali atrocitásszámot mutat a megtámadott zsidók körében készített felmérés. Az Egyesült Királyság kivételével az összes itt vizsgált országban a radikális iszlám híveihez köti a zsidó közösség többsége a támadásokat. Külön említést érdemel, hogy az itt vizsgált országokban (Németország kivételével) az áldozatok szerint több volt a szélsőséges baloldali támadó, mint a jobboldali.

⁶⁶ <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/2nd-survey-discrimination-hate-crime-against-jews> (Utolsó letöltés: 2019. január 15.)

Norvégia

Ellentétben az FRA felmérésében részt vett országokkal, Norvégiából alig rendelkezünk adattal az antiszemita támadók áldozataik által feltételezett háttéréről. A továbbiakban tehát elsősorban a kvalitatív megközelítésre szorítkozunk.

2004-ben Christine Mohn, egy norvég antiszemitizmus-ellenes zsidó szervezet vezetője úgy vélte, hogy „a[z antiszemita] zaklatás nagyrészt muszlimoktól és szélsőbaloldaliaktól jön”.⁶⁷ 2010-ben a norvég közszolgálati média riportot közölt oslói iskolákról, ahol a tanárok és a zsidó szülők leírták a zsidó diákok által muszlim tanulók részéről tapasztalt szóbeli és néha fizikai bántalmazások eseteit.⁶⁸ Cora Alexa Døving és Vibeke Moe norvég holokausztkutatók 2014-es *Det som er jødisk* című munkája szerint 21 norvég zsidóból 10 számolt be arról, hogy személyesen is tapasztalt antiszemitizmust muszlimok részéről, és közülük a fele arról, hogy erőszak áldozatává is vált.⁶⁹

Összegzés

A fent bemutatott médiaelemzés az összes szóban forgó országban az antiszemitizmus növekedését tükrözi. Ezt bizonyos esetekben az antiszemita indíttatású atrocitásokra vonatkozó statisztikák is igazolják. Folyamatos növekedést azonban egyedül az Egyesült Királyságban, Németországban és Dániában lehetett látni a migrációs válság kirobbanásától kezdődően, míg Hollandiában 2017-ben – több évnyi csökkenést követően – jutottak el egy viszonylag magas támadásszámhoz. Franciaországban a támadások száma eközben folyamatosan csökkent, míg Svédországban éppen a migrációs válság kitörésének évében ugrott meg a támadások száma. Eltekintve az általános támadások számától, szembevetve az erőszakos incidensek számának hirtelen növekedése Franciaországban és Hollandiában.

Svédországon kívül mindegyik országról elmondható, hogy a 2014-es gázai konfliktus évében minden addigi – és azt követő – évet meghaladó antiszemita indíttatású atrocitásszámot mértek. A brit CST adataiból azt is megtudtuk, hogy ebben az évben elsősorban a bevándorló háttérű emberek által elkövetett támadások száma nőtt meg. Ebből logikusnak tűnik a következtetés, hogy a közel-keleti konfliktus éleződését a palesztin ügygel azonosuló bevándorló háttérű emberek radikalizálódása és a helyi zsidó közösségre kivetített Izrael-gyűlölet kísérte. Ugyan nem tapasztalható közvetlen kapcsolat a migrációs válság és az antiszemitizmus növekedése között, azonban már csak az előbb bemutatott összefüggés is a bevándorló közösségek antiszemita háttérű atrocitásokban játszott komoly szerepét támasztja alá.

Az elkövetők háttérét tekintve egyes esetekben nem rendelkezünk friss és átfogó adatokkal, ám a korábbi évekből kirajzolódó folyamatok és a sajtóban megjelenő vélemények szerint a támadók jelentős része bevándorló közösségekből került ki. Erre szolgált példát Franciaország, Norvégia és Dánia. Hollandiában a felméréseket készítő CIDI elemzéseiből és munkatársainak nyilatkozataiból is hasonló helyzetre lehet következtetni. Az Egyesült Királyságból részletes és friss adatokkal rendelkezünk, melyek a bevándorló közösségekből érkező támadók erős felülreprezentáltságát mutatják. Németország és Svédország esetében a kevésbé megbízható és hiányos adatok miatt nem lehet részletes következtetésekre jutni, ám szembevetve a jobboldali elkövetők állítólag kiemelkedő aránya.

⁶⁷ Idézi: https://www.hlsenteret.no/publikasjoner/digitale-hefter/antisemittisk-vold-i-europa_engelsk_endelig-versjon.pdf, 20-21. o.

⁶⁸ Uo.

⁶⁹ Uo.

A zsidó közösség véleményét tükröző 2018-as FRA-felmérés szerencsére igen friss adatbázist jelent, mely szerint a bevándorló háttérű emberek antiszemita indíttatású támadásokban való részvételével kapcsolatban jelentős eltérés mutatkozik a megtámadott zsidók véleménye és a különböző kormányzati vagy társadalmi szervezetek adatai között. A megtámadott zsidók az Egyesült Királyságtól eltekintve minden, az FRA-által vizsgált és itt említésre kerülő ország esetében a szélsőséges muszlimokat nevezték meg a legtöbb támadásért felelős csoportként. Kevésbé reprezentatív norvég felmérések szerint a helyi muszlim közösség fontos szerepet játszik az antiszemita indíttatású támadásokban és zaklatásokban. A helyi zsidó közösség kis létszáma és a feljegyzett atrocitások alacsony száma nem feltétlenül függ össze az erőszakos incidensek hiányával. Dániában és Norvégiában ugyan relatíve kevés atrocitás volt tapasztalható, ám ezek gyakorta igen erőszakosak voltak (Dániában gyilkosságra is volt példa). Lényegében mindegyik ország esetében feltételezhető, hogy az atrocitások száma a valóságban valamivel vagy jóval nagyobb.